

Gyepkutatással a természetvédelem szolgálatában

Valkó Orsolya az első ökológus, aki elnyerte a L'Oréal-UNESCO A Nőkért és Tudományért ösztöndíját. Kutatásaiért megkapta az MTA Akadémiai Ifjúsági Díját, valamint a Nők a Tudományban Kiválósági Díjat, publikációi nemzetközi szinten is elismertek. A Debreceni Egyetem Ökológiai Tanszékének adjunktusa szerint az a legfontosabb, hogy tudományos tevékenységével a természet értékeinek megőrzését segítheti.

■ TAKÁCS PÉTER LEVENTE, 2018.

Valkó Orsolya gyermekkorától szereti a természetet, biológiából általános iskolában és gimnáziumban is lelkes, motiváló tanárai voltak, akik élménydús iskolai kirándulásokon keresztül szeretették meg vele a tantárgyat. Így nem volt kérdés, hogy milyen pályát válasszon magának.

– Már általános iskola 4. osztályában konkrétan tudtam, hogy ökológus akarok lenni, a gimnáziumban pedig már azt is, hogy Debrecenben szeretnék továbbtanulni. Bár Budapesten éltünk, de mindenképpen a Debreceni Egyetemre akartam jönni, ugyanis nagyon jó híre volt az ökológus képzésnek. Hamar kiderült, hogy leginkább ez a terület érdekel, ugyanis a tanulmányi versenyeken, iskolai táborokban, a nemzeti parkoknál legtöbbször ökológusokkal találkoztam, és ők sok ér-

dekeséget meséltek erről a szakmáról. Vonzott a szerteágazó tematikája, a sok terepmunka, az, hogy gyakorlati problémákra nyújtanak megoldást, illetve, hogy sokat tehetek a környezetemért. Fontos volt, hogy a munkám a természeti értékeink megőrzését szolgálhatja. A legtöbb ember nem is tudja, hogy milyen ütemben pusztul a természeti környezetünk, s egyre nehezebb ez ellen bármit is tenni. De bízom benne, hogy a kutatási tevékenységünk – hacsak lokálisan is – hozzájárulhat a természet megóvásához. Éppen ezért vizsgálom, hogy miként hat az emberi tevékenység a minket körülvevő ökoszisztémákra. Bár ez egy nagyon általánosnak hangzó kérdés, mégis csak a felszínét kapargatjuk. Számos olyan jelenség, tevékenység van, amivel – bár nem is gondolnánk – jelentős hatást gyakorlunk a környezetünkre – világít rá a fiatal kutató.

A sikeres debreceni diplomaszerezést követően Valkó Orsolya bekapcsolódott a PhD-képzésbe, ahol folytatta a gyepekhez kapcsolódó kutatásait, melyeket már egyetemistaként elkezdett.

– Magyarországon a gyepek a legérdekesebb élőhelyek. Erdeink többségének természetességét már olyan mértékben megváltoztatta az erdőgazdálkodás, hogy egyre nehezebb az őshonos élőközösségeket vizsgálni bennük. Ezzel szemben a gyepek sok esetben természetesebb állapotban maradtak fent, nagyon változatosak, ráadásul könnyebb is vizsgálni őket, mint az erdőket, hiszen a gyepeknél minden gyorsabban történik, így kutatóként végig lehet követni egy hosszabb folyamatot is. A hazai gyepeknek az európai természetvédelemben is meghatározó jelentőségük van, mivel vannak olyan gyeptípusok, amelyek szinte kizárólag nálunk fordulnak

elő. Európában a szikesek tekinthetők az igazi nagykiterjedésű, természetszerű állapotban megmaradt élőhelyek utolsó képviselőinek. A szikes gyepek európai állományának 98 százaléka nálunk van, ezek az eurázsiai sztyeppnek a legnyugatibb részei. Csak a Hortobágyon például nagyobb gyepes területek vannak, mint Nyugat-Európa egyes országaiban összesen. A szikes élőhelyek sajátossága, hogy néhány centiméteres szintkülönbség is befolyásolja a talaj só- és víztartalmát, emiatt teljesen más növények élnek rajta. Ez az élőhelyi heterogenitás számos alapvető ökológiai alapkérdés vizsgálatára nyújt lehetőséget – hangsúlyozza az Ökológiai Tanszék adjunktusa.

Fontos mérföldkő volt Valkó Orsolya pályáján, amikor 2014-ben megkapta a L'Oréal-UNESCO A Nőkért és Tudományért ösztöndíjat a füves gyepek egyensúlyának helyreállításáért.

– Nagyon meglepődtem, hiszen ökológus korábban sohasem kapta meg ezt a díjat. Az elismerés nyomán számos interjú készítették velem, ezek révén sikerült felhívni a figyelmet erre a problémára. Többször is előfordult, hogy gazdálkodók kerestek meg és kértek tanácsot a földterületeikhez kapcsolódó kérdések

miatt. A hazai gazdák körében egyébként nagyon vegyes a kép, egy részük szeretné növelni a biodiverzitást, míg más részüket nem igazán foglalkoztatja a téma. Törekszünk rá, hogy minél inkább érdekeltté tegyük a gazdálkodókat a biodiverzitás megőrzésében, hiszen hosszabb távon a kártevők elleni védekezéstől a talaj megővéséig minden téren jobban járnak, ha kevésbé intenzíven használnak egy területet – magyarázza a szakember.

2017-ben a gyepgazdálkodás területén elért kimagasló eredményeivel érdemelte ki a Nők a Tudományban Kiválósági Díjat, aminek odaítéléséről a Nők a Tudományban Egyesület és a Magyar Tudományos Akadémia által felállított tudományos szakmai bizottság döntött.

– Az ökológusok között, főleg a fiatalabb

korosztályban ma már egyre több a nő. A munka jellege miatt – például egy hosszú kísérlet, vagy egy hónapokig tartó csíráztatás rengeteg előkészületet, nagy precizitást és türelmet igényel – népszerűbb a hölgyek körében, mint a férfiak között. Ugyanakkor egy bizonyos szint felett mégis kevés a nő a biológiai tudományos berkekben, s ezzel a díjjal részben ezekre a tendenciákra lehet felhívni a figyelmet – jegyezte meg Valkó Orsolya.

A gyeprekonstrukciós kutatások után a gyepek kontrollált égetésének európai alkalmazási lehetőségeit és korlátait vizsgálta az ökológus. A Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Kutatóközpontja (MTA TTK) és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) közös pályázatán győztes publikáció nem sokkal

...Az ember akár véletlenül, vagy szándékosan is, de közrejátszhat egy-egy faj túlélésében...

később a Német-Oszták-Svájci Ökológiai Társaság elismerését is begyűjtötte. Az Ecology Across Borders konferencián adták át a Gesellschaft für Ökologie díját a Basic and Applied Ecology című folyóiratban legtöbbet idézett review cikk kategóriában. Majd az Akadémiai Ifjúsági Díjat, az MTA kutatóközpontjaiban és kutatócsoportjaiban dolgozó 35 év alatti tudósok elismerését is megkapta a kutatásért.

– Az észak-amerikai területeken sokkal meghatározóbb szerepet játszik a tűz a mindennapos természetvédelemben, nem tartják egy feltétlenül rossz dolognak, hanem megfelelő módon használják. Európában viszont már kiveszőben van az ilyen jellegű hagyományos alkalmazása. Sokkal inkább félünk a tűztől – nyilván a nagyobb népsűrűség miatt –, s kevésbé tekintünk

rá a gazdálkodást segítő eszközként. A publikációmban arra próbáltunk rávilágítani, hogy a korábbi európai kísérletek során nem megfelelő módszerekkel égettek, mi azonban észak-amerikai példákkal mutattuk be, miként is lehetne rendkívül hasznos módon bevonni a gazdálkodásba, hogy a gyepgazdálkodás hatékonyságát, sőt akár a biodiverzitást is növelje – fejtette ki az ökológus.

A gyepek helyreállítása és a megfelelő gazdálkodási technológiák után Valkó Orsolya a jövő felé fordult. Legutóbbi kutatásában már azt vizsgálta, hogy milyen hatással van az emberi tevékenység a növények terjedésére világszerte.

– Továbbra is fontosnak tartom a rekonstrukciós kutatásokat. Azonban számomra szakmailag még izgalmasabb kihívást jelentenek a terjedésbiológiai vizsgálatok, ezért fordultam inkább egy jövőbe mutató kutatási terület felé, ami az emberi tényező szerepét vizsgálja egy-egy növényfaj elterjedésében. A magoknak nagyon fontos szerepük van abban, hogy hova tud eljutni egy növényfaj, mivel sok esetben a mag az egyedüli növényi rész, ami távolabb tud kerülni az anyanövénytől. Ez a klímaváltozástól a természetvédel-

men át a növénytermesztésig egy meghatározó téma. A Föld népessége egyre nő, az emberek egyre gyakrabban, egyre messzebbre utaznak – ezek a tényezők olyan hatással vannak a környezetünkre, amire egyébként nem is gondolnánk. Például ott vannak a különböző inváziós fajok, amelyek megjelentek hazánkban is a magok terjedésével. Persze, ez nemcsak negatív lehet. Mi magunk is észrevettük, hogy a terepmunkáinkról visszatérve szikes gyepi fajokat „hoztunk be” az egyetemi campusra, s ezek megtelepedtek azokon a részeken, ahol nap mint nap eljárunk. Ez a jelenség különösen fontos lehet olyan esetekben, amikor veszélyeztetett fajokat kell megmenteni a már erősen lecsökkent élőhelyükről. Az ember akár véletlenül, vagy szándékosan is, de közrejátszhat egy-egy faj túlélésében.